

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

A Participatory for Basic Education School Committees in the Development of School Curriculum

สุริย์รัตน์ นนท์ตุลา¹

อศุภฤทธิ อุทัยรัตน์²

สุวิมล โพธิ์กลิ่น³

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศึกษา เป็นวิธีการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการศึกษาของชาติ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสำนักบริหารยุทธศาสตร์ และบูรณาการที่ 9 เขตตรวจราชการที่ 13 ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร และจังหวัดศรีสะเกษ ได้มาโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ(วาโร เพ็งสวัสดิ์ 2549 : 149) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 25 จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในแต่ละจังหวัด ได้จังหวัดละ 1 เขตพื้นที่ โดยการสุ่มกลุ่ม(Cluster Random Sampling) คือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ รวมจำนวน 780 โรงเรียน ได้ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนละ 1 คน รวม 780 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบสอบถาม จำนวน 43 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ตั้งแต่ .77 ถึง .85 และ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .973 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหา คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี

¹ ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ความรู้ความเข้าใจไม่เพียงพอเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนเท่าที่ควร ขาดการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ส่วนความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ โรงเรียนควรจัดประชุมสัมมนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจอย่างชัดเจน สร้างสัมพันธภาพกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชนให้มากขึ้น กำหนดหลักสูตรให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย ส่งเสริมวิชาชีพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม , คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน , การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ABSTRACT

A participatory for people in the administration manages to study is crucial to the development studies of nation. The objectives of the research were to study current situation, problems and needs of a participatory for basic education school committees in the development of school curriculum. The sample used in this research consisted of 780 the chairman of basic education school committees of school under the Office of Ubonratchathani Primary Education Service Area 4 , the Office of Sri Sa Ket Primary Education Service Area 2 , the Office of Yasothorn Primary Education Service Area 2 and the Office of Amnatcharean Primary Education Service, obtained using the cluster random sampling.

The tools used to collect data A questionnaire 20 item and a reliability of 0.97. Data were analyzed by a computer program for frequency, percentage, standard deviation, and the interview data were analyzed by content analysis.

The results showed that

The current situation of a participatory for basic education school committees in the development of school curriculum was at a high level. The problems in participating in the curriculum development were the committees be omniscient not enough understanding and declined to express their opinions and provide recommendations; the school curriculum under study lacked clear targets and goals and did not satisfy the needs of students and communities; no follow-up and evaluation procedures were effectively made. The researcher had provided the following recommendations: the schools were required to prioritize and recognize

the opinions and capacity of the primary educational committees. Besides, the committees in question should be involved in determining the targets in the school curriculum development in accordance with the needs of students and communities. Consistent follow-up and evaluation should be undertaken. The needs made by the primary educational committees were as follows: there should be more relations between the schools, the educational committees and the communities; the training and meeting should be held to equip the committees with a better understanding of the school curriculum development; the curriculum was determined to make the student be a better learner, be virtuous, more disciplined, responsible, proud of their own local culture and to promote local wisdom-based occupation conversant with daily life.

Keyword : Participatory , Basic Education School Committees , The development of School Curriculum

บทนำ

การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาหลักสูตรเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติให้เกิดทักษะด้านการปฏิบัติจริงจนเกิดเป็นนิสัยสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นตัวแทนสำคัญจากครอบครัวและชุมชนที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนในการจัดการศึกษา จะทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็น ความสำคัญของตนเอง และมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบการจัดการศึกษาของชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สะท้อนสภาพปัญหาในชุมชน ให้ความเห็นในการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและความต้องการของนักเรียน ชุมชน เสนอแนะ ส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ กำหนดเป้าหมายด้านวิชาการและหลักสูตร กำหนดเป้าหมายใน การจัดการเรียนการสอน จัดหาแหล่งเรียนรู้และทรัพยากร ซึ่งรวมทั้งกำลังแรงงาน และงบประมาณ กำหนดเป้าหมายการวัดและประเมินผลนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มีเจตนารมณ์อย่างชัดเจนที่จะ ให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา โดยมีหลักการยึดผู้เรียนเป็น

สำคัญ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ที่มุ่งเน้น (1) พัฒนาชีวิตให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และ (2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีคุณภาพ 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน อย่างไรก็ตามการพัฒนาคุณภาพของคณะบรรณผลประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของกระบวนการที่ใช้ในการบริหารการศึกษา

จากการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ผ่านมา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษายังไม่มากเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะเศรษฐกิจและระบบราชการไม่เอื้อต่อการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจัง นอกจากนี้อาจจะเป็นเพราะว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละคนมีภารกิจของตนเองอยู่แล้ว ไม่มีเวลาพอที่จะทุ่มเทต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบกับความไม่ชัดเจนของบทบาทหน้าที่ที่ดำเนินงานอยู่ จากผลการวิจัยของปราโมทย์ แก้วกิ่ง (2544 : 105) พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบ ภารกิจ บทบาทหน้าที่ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากการประชุมสัมมนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน จึงทำให้บทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคลและด้านบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

จากความจำเป็นและปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ไม่รวมสถานศึกษาเอกชน และสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 9 เขตตรวจราชการที่ 13 คือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดยโสธร จำนวน 2,597 คน จากโรงเรียน 2,597 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามคือประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการที่ 9 เขตตรวจราชการที่ 13 ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร และจังหวัดศรีสะเกษ การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ (วาโร พึงสวัสดิ์ 2549 : 149) ได้มาโดยใช้ร้อยละ 25 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในแต่ละจังหวัด ได้จังหวัดละ 1 เขตพื้นที่ โดยการสุ่มกลุ่ม (Cluster Random Sampling) คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 148 โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 จำนวน 185 โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 จำนวน 188 โรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำนวน 259 โรงเรียน รวมจำนวน 780 โรงเรียนๆ ละ 1 คน รวม 780 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนต้นแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 9 เขตตรวจราชการที่ 13 ได้แก่ โรงเรียนบ้านคำขวาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โรงเรียนอนุบาลอุทุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โรงเรียนบ้านทรายมูล(ทรายมูลประชาราษฎร์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 และโรงเรียนอนุบาลอำนาจเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โรงเรียนๆ ละ 1 คน รวม 4 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้คือ

1. แบบสอบถามเป็นแบบสำรวจเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 5 ด้าน จำนวน 43 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .77 ถึง .85 ตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ใช้สูตร สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (α Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ .973

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมี โครงสร้าง มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของนักเรียน ชุมชน และท้องถิ่น เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบประเด็นคำถาม ความถูกต้อง และความเหมาะสม หลังจากผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขส่วนบกพร่องของแบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. นำแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งกลับทางไปรษณีย์ ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 706 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.51
2. การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ประธาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็น สถานศึกษาในสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 9 เขตตรวจราชการที่ 13 ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำนวน 4 คน ด้วยตนเอง
3. นำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของ การตอบ และให้คะแนนแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยดำเนินการวิเคราะห์ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เป็น ลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ และค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

2) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด วิเคราะห์โดยการหาค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

3) คำถามปลายเปิด สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ระดมทรัพยากร วิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมา คือ วางแผนและจัดทำหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ติดตามและประเมินผลการเรียนของนักเรียน

2. ปัญหาของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจไม่เพียงพอเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะ หลักสูตรสถานศึกษามีเป้าหมาย / วัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน ไม่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน และชุมชนอย่างแท้จริง และขาดการติดตาม ประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

3. ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ โรงเรียนควรสร้างสัมพันธภาพกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชนให้มากขึ้น จัดประชุมสัมมนา คณะกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างชัดเจน กำหนดหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้อ่านออก เขียนได้ เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ปลูกฝังให้เด็กเกิดความรักภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย ควรส่งเสริมวิชาชีพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถนำไปประกอบอาชีพได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญดังนี้

1. สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.1 วิเคราะห์สถานการณ์/ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ บุคลากรของโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนประถมศึกษายังคงใช้หลักสูตรจากส่วนกลางเป็นผู้กำหนดให้โดยส่วนใหญ่ โรงเรียนและผู้มีส่วนร่วมยังไม่มีการสำรวจความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น จึงยังไม่มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นเท่าที่ควร ประกอบกับ ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้อง ขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหาร การศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้โรงเรียนปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างจริงจัง การนิเทศ กำกับ ติดตามผล ยังดำเนินการไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นระบบ ประชาชนในท้องถิ่นยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ยังไม่ให้การสนับสนุนและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกลักษณ์ ตั้งตุลยางกูร (2546 : 72-73) ซึ่งพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการปฏิบัติหน้าที่และไม่เห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามหน้าที่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายฝน วิบูลย์สรณ์ (2550 : 248) ซึ่งพบว่า วัฒนธรรมของชุมชนบทยังไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น และเป็นการให้เกียรติกับคณะครูมากกว่า โรงเรียนควรสร้างความตระหนักให้กับชุมชนเพื่อให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น

1.2 กำหนดเป้าหมาย/จุดเน้นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจในความสำคัญของการกำหนดเป้าหมายและจุดเน้นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจาก การกำหนดเป้าหมาย/จุดเน้นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่ผู้ปกครอง และชุมชนต้องการ แต่ส่วนมากผู้ปกครอง และชุมชนคิดว่าการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานเป็นหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนเท่านั้น รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีระ รุญเจริญ (2545 : ๗) ซึ่งได้วิจัย พบว่า ปัจจุบันชุมชนและสมาคมครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมเพียงการบริจาคเงินเป็นหลัก ทั้งนี้เป็นเพราะแนวคิดตามวัฒนธรรมการปฏิบัติเดิม ความรู้ ความสามารถ และความชัดเจนในอำนาจหน้าที่ รวมทั้งศักยภาพอื่นยังไม่มากพอ ผู้ปกครองยังขาดความรู้ ความสามารถในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับ อารัง บัวศรี (2542 : 6) กล่าวว่า การกำหนดเป้าหมาย ควรบอกถึงความต้องการให้ชัดเจน ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญซึ่งต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน

1.3 วางแผนและจัดทำหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติ น้อยที่สุด คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย/จุดเน้น และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการ กำหนดเป้าหมายและจุดเน้นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลให้การจัดทำโครงสร้าง ของหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมาย/จุดเน้น และ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่ สถานศึกษาได้กำหนดไว้ นอกจากนี้โรงเรียนยังขาดการนำระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและ ความต้องการของชุมชน มาใช้ในการวางแผนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ คำกล่าวของ Marsh et. al. (1990 : 58) ได้กล่าวถึงผู้ปกครองที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาว่า ต้องใช้เวลาในการสร้างความไว้วางใจต่อกันกับทีมงานของโรงเรียน ผู้ปกครองควรได้รับการ พัฒนาด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ควรมีโปรแกรมฝึกอบรมประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมที่ สร้างความสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยพัฒนาสมาชิกให้มีทักษะและความมั่นใจที่จะเข้าร่วมโครงการของการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรพรรณีย์ สีดา (2547 : 105) ซึ่งพบว่า การนำระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่นมาใช้ พัฒนาหลักสูตรยังไม่เป็นระบบ

1.4 ระดมทรัพยากร วิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา พบว่าด้านที่มีการปฏิบัติ น้อยที่สุด คือ ร่วมกำกับติดตามการใช้วิทยากรภายนอกและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา เนื่องจากส่วนมากผู้ปกครอง และชุมชนให้ความร่วมมือในการระดม ทรัพยากรเป็นอย่างดี แต่ไม่มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามการใช้วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะมีความคิดว่าเป็นหน้าที่ของทางโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายฝน วิบูลรังสรรค์ (2550 : 245) ซึ่งได้ศึกษาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ค่อยได้แสดงบทบาทตามที่ได้ กำหนดเท่าที่ควร จะมีหน้าที่ลงนามรับทราบเท่านั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุมาศ บุญอินทร์ (2545 : 163-164) ซึ่งได้ศึกษาพบว่า การที่ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การบริจาค ทรัพย์สิน แรงงานและอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการจัดการศึกษา เพราะชุมชนถือว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของ สถานศึกษาโดยตรง และคณะครูไม่เปิดโอกาสให้แก่ชุมชนเท่าไรนัก ส่วนบทบาทของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ยังมีบทบาทน้อยมาก ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปคณะกรรมการที่ปรึกษาของ ผู้บริหารโรงเรียนเท่านั้น

1.5 ติดตาม และประเมินผลการเรียนของนักเรียนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติ น้อยที่สุด คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสามารถในการ ติดตามและประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้ปกครอง ชุมชน มีความรู้ไม่เพียงพอเกี่ยวกับ การติดตามและประเมินผลการเรียน มีเพียงรับรู้ผลการเรียนของผู้เรียนในปลายภาคเรียนเท่านั้น นอกจากนี้โรงเรียนยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมวัดและ

ประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรธิดา บุญชู (2546 : 66-67) ซึ่งได้ศึกษาพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้รายงานผลการจัดการศึกษาเมื่อสิ้นปีการศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนของโรงเรียน และมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิรักษ์ ปิณฑกานนท์(2543 : 111-118) ซึ่งพบว่า โรงเรียนจะเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะในเรื่องที่ทางโรงเรียนร้องขอเท่านั้น เช่น การขอบริจาคทรัพย์และแรงงาน แต่จะเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมประเมินผลหรือตรวจสอบผลงานร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนน้อยมาก

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไม่เพียงพอ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะ หลักสูตรสถานศึกษามีเป้าหมาย / วัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชนอย่างแท้จริง และขาดการติดตาม ประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนมากมีความรู้ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มีอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งมีความเห็นว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษาเท่านั้น นอกจากนี้ ครูมีความรู้และความสามารถด้านการพัฒนาหลักสูตรไม่เพียงพอ บรรยายภาพของสถานศึกษาไม่ส่งเสริมการทำงานเนื่องจากขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2545: 28-30) ซึ่งได้ศึกษา พบว่า ในด้านการวางแผน ออกแบบ การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร ครูขาดความมั่นใจ และวิตกกังวลในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ขาดผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตร ขาดงบประมาณสนับสนุน ในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ บรรยายภาพของโรงเรียนที่ไม่ส่งเสริมการทำงาน เนื่องจากขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ นิमित ต่อพิริยะ (2544 : 69-82) ซึ่งได้ศึกษา พบว่า ครู และผู้เกี่ยวข้อง ขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การนิเทศ กำกับ ติดตามผล ยังดำเนินการไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นระบบ และสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของกลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 (2548 : 25) ซึ่งพบว่า ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจของบุคลากรต่อการพัฒนาหลักสูตร

3. ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนควรสร้างสัมพันธภาพกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชนให้มากขึ้น จัดประชุมสัมมนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างชัดเจน กำหนดหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้อ่านออก เขียนได้ เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ปลูกฝังให้เด็กเกิดความรักภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย ส่งเสริมวิชาชีพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ควรจัดหางบประมาณสนับสนุนเป็นค่าเบี้ยเลี้ยง

สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวัสดิ์ ยศบุญเรือง (2541 : 99-100) ซึ่งได้ศึกษาพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจค่อนข้างน้อยในบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งต้องการให้โรงเรียนสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อชุมชน และสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุมาศ บุญอินทร์(2545 : 164) ซึ่งพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องการให้หน่วยงานจัดค่าตอบแทนให้ในรูปของเบี้ยประชุมกรรมการ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาทั่วไป หน่วยงานและองค์กรอื่น นำไปประยุกต์ใช้เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย ดังนี้

1.1 จัดให้มีการประชุมสัมมนาบุคลากรในสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 ควรมีการประชุมวางแผนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกันระหว่างบุคลากรในสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนเปิดภาคเรียน และให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นงานหลักของโรงเรียนจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสม โรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มากขึ้น

2) โรงเรียนควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน และผู้ปกครอง ให้ตระหนักถึงความสำเร็จของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อผู้เรียนและชุมชนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2) ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลการเรียนของนักเรียน โดยใช้การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

3) ควรศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- จารุมาศ บุญอินทร์. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. การพัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตร สำหรับคณะกรรมการหลักสูตรของสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับนักเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ราชกิจจานุเบกษา, สำนัก. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554. กรุงเทพมหานคร : สำนักราชกิจจานุเบกษา, 2554.
- _____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : สำนักราชกิจจานุเบกษา, 2553.
- ธีระ รุญเจริญ. สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายแผนและมาตรฐานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สกศ., 2545.
- อึ้ง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทธนธัชการพิมพ์ จำกัด, 2542.
- นิมิต ต่อทิฆะ. ศึกษาปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544.
- ปราโมทย์ แก้วกิ่ง. ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544.
- ไพวรรณย์ สีตา. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2547.
- พรธิดา บุญชู. การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครนายก. สารนิพนธ์ประกอบการศึกษา หลักสูตรการศึกษา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.

- สวัสดี ยศบุญเรือง. การส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา : ศึกษากรณีบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลำปาง.
ปริญญาณิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.
- สายฝน วิบูลรังสรรค์. การพัฒนารูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม สำหรับประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2550.
- สุทธิรักษ์ ปิณฑกานนท์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- สุภลักษณ์ ตั้งตุลยางกูร. การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดมุกดาหาร. กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2. รายงานการศึกษาปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระบวนการเรียนรู้.
2548.
- อุทัย บุญประเสริฐ. รายงานการวิจัยการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษา ของสถาบันในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management).
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.
- Marsh, Colin and others. Reconceptualizing School-Based Curriculum Development.
London : The Falmer Press, 48 ; 1990.
- Vollansky, Ami and Bar-Elli. Towards School Based Management in Israel.
(online), 1998 (cited 2007 May 20) Available from :
<http://www.education.gov.il/planning/self.htm>.
- Wohlsletter, Priscilla. Getting School-Based Management Right. Phi Delta Kappan, 1995.